

Motion till riksdagen 2009/10:Ub8

**av Rossana Dinamarca m.fl. (v)
med anledning av prop. 2009/10:141**

Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppsägning av studielån.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag om möjlighet för CSN att hålla inne studiestöd eller betala ut ett mindre belopp.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om 14 dagars karenstid för avskrivning av studielån vid sjukdom samt vid vård av barn eller annan anhörig.
4. Riksdagen avslår regeringens förslag om prövning av studieresultat för fortsatt rätt till studiemedel.

Inledning

Regeringen föreslår i propositionen Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet (prop. 209/10:141) ett antal godtyckliga förändringar av studiestödet. Bland de nya reglerna ska Centrala studiestödsnämnden (CSN) kunna säga upp studielån för dem som inte återbetalar. CSN ska också kunna hålla inne utbetalningar eller minska beloppen till dess beslut fattas. Studiemedelstagare som vårdar ett sjukt barn eller en närstående ska få samma möjligheter till avskrivning av studielånen som sjukdom ger. Det ska införas hårdare regler för studieresultat för att få fortsatt rätt till studiemedel. Rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån ska avskaffas för vissa högskoleutbildningar. Det ska också göras ett par regelanpassningar till EU-rätten.

Fel! Okänt namn på

Den studiesociala kommittén

I den studiesociala kommitténs slutbetänkande Stärkt stöd för studier (SOU 2009:28) finns en rad förslag till förbättringar för studerande. Bland annat menar en enig kommitté att studiemedlen behöver höjas med 700 kr per månad. I förhållande till behovet av en studiemedelshöjning är inget av regeringens förslag till förändringar särskilt akut. Vänsterpartiet tycker att det är märkligt att regeringen nästan helt bortser från kommitténs förslag trots ett brett parlamentariskt stöd.

Uppsägning av lån

Bland dem som har tagit studielån och nu är återbetalningsskyldiga finns det ett antal personer som inte betalar tillbaka sina lån. Om dessa personer är bosatta utomlands är det svårt för CSN att kräva in betalningen. Andelen med obetalda årsbelopp är också mycket stor bland dem som är återbetalningsskyldiga och är bosatta utomlands, och det finns all anledning att tro att många av dem saknar vilja, snarare än förmåga, att betala sina studieskulder. Därför behövs det vidtas åtgärder för att öka återbetalningen, och CSN har under senare år ökat sina ansträngningar för att åstadkomma detta. Vänsterpartiet ser att det finns ett behov av att kunna säga upp studielån till omedelbar betalning från CSN:s sida för att underlätta indrivningen. I sak är vi därför helt eniga med regeringen. Vi tycker dock att det är tveksamt och rättsosäkert att en sådan förändring ska gälla retroaktivt för alla låntagare. En stor brist både med regeringens förslag och i den promemoria som utgör underlag för förslaget är att det saknas beräkningar för hur mycket som kommer att kunna krävas in tack vare denna regelförändring. Vi föreslår därför att endast lån tagna efter 1 juli 2010 ska kunna sägas upp till omedelbar betalning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Att inte betala ut studiemedel

Regeringen föreslår vidare att CSN ska få möjlighet att stoppa utbetalningar av studiemedel till dem som det finns misstankar om inte längre har rätt till studiestöd. Vänsterpartiet anser, i likhet med den studiesociala kommittén, att ”oskyldiga” studerande riskerar att drabbas av innehållna utbetalningar och att det inte är tillräckligt rättssäkert. Vi anser att de kontroller som görs i samband med ansökning om studiemedel samt möjligheter till återkrav är fullt tillräckliga. Den studiesociala kommittén föreslog dessutom att studiemedel ska betalas ut i efterskott och månadsvis, vilket skulle innebära färre felaktiga utbetalningar. Vi föreslår att riksdagen avslår propositionens förslag att CSN ska få möjlighet att tillfälligt hålla inne studiestödet eller lämna det med ett mindre belopp.

Vård av barn

Vi har inga invändningar mot att studerande som vårdar barn eller anhöriga får möjlighet att få studielånen avskrivna på samma sätt som vid sjukdom. Karenstiden bör emellertid sänkas till 14 dagar både vid sjukdom och vid vård av barn eller annan anhörig. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Prövning av studieresultat

Det är viktigt att kunna planera sina studier och därför ska studiemedelssystemet vara förutsägbart och rättssäkert för de studerande. Samtidigt bör det finnas en viss flexibilitet som tar hänsyn till oförutsedda händelser och förhållanden av tillfällig karaktär, som kan påverka möjligheten att bedriva studier. Dessa två perspektiv, som ibland inte är helt förenliga, är särskilt tydliga i frågor som rör studietakt och bedömning av studieresultat. Regeringens förslag till nya regler för bedömning av studietakten kommer att minska flexibiliteten.

Det finns en viktig poäng med regeln om att det räcker att ta hälften av sina poäng för att få fortsatta studiemedel under förutsättning att den studerande har nått upp till ett studieresultat på 75 % under hela utbildningstiden. Denna regel gör det möjligt för de studerande att ha höga målsättningar under den viktiga slutfasen av studierna, som oftast innebär att skriva en uppsats eller genomföra ett projektarbete. Dessa kurser och moment har oftast en avgörande betydelse för att nå målen med en utbildning. Till skillnad från vanliga kurser är det också svårt att förutsäga vilka hinder och problem som kan uppstå under arbetets gång.

Det nuvarande systemet är inte bara mer flexibelt utan faktiskt också tydligare och lättare att tillämpa än vad en bedömning av varje enskild students särskilda skäl kommer att vara. Det underlag som presenteras är dessutom otillräckligt för att man ska kunna bedöma följderna av den föreslagna förändringen. Det saknas bl.a. en analys av vad som händer eller kommer att hända med dem som inte beviljas mer studiemedel. Vi tror att det finns en risk att fler kommer att hoppa av sina studier. Riksdagen ska därför avslå regeringens förslag till prövning av studieresultat för fortsatt rätt till studiemedel.

Stockholm den 31 mars 2010

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Elina Linna (v)

Lena Olsson (v)

Amineh Kakabaveh (v)

Eva Olofsson (v)